TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. lapkričio 14 d.*

„Teismo jurisdikcija civilinėse ir komercinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — 16 straipsnio 1 dalis — Kelionės sutartis, sudaryta tarp vartotojo, gyvenančio vienoje valstybėje narėje, ir kelionių agentūros, įsteigtos kitoje valstybėje narėje — Kelionių agentūros pasitelktas paslaugų teikėjas, įsteigtas vartotojo gyvenamosios vietos valstybėje narėje — Vartotojo teisė gyvenamosios vietos teisme pareikšti ieškinį abiem įmonėms“

Byloje C-478/12

dėl *Landesgericht Feldkirch* (Austrija) 2012 m. rugsėjo 20 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. spalio 24 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Armin Maletic,

Marianne Maletic

prieš

lastminute.com GmbH,

TUI Österreich GmbH

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. G. Fernlund, teisėjai C. Toader (pranešėja) ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *TUI Österreich GmbH*, atstovaujamos advokato E. Reinitzer,

— Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir S. Nunes de Almeida,

— Europos Komisijos, atstovaujamos W. Bogensberger ir A.-M. Rouchaud-Joët,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: vokiečių.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001 1 16, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 16 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.

2 Šis klausimas kilo nagrinėjant sutuoktinių A. ir M. Maletic ir *lastminute.com GmbH* (toliau – *lastminute.com*) bei *TUI Österreich GmbH* (toliau – TUI) ginčą dėl 1 201, 38 EUR sumos, palūkanų ir kitų išlaidų, susijusių su ieškovų pagrindinėje byloje iš *lastminute.com* užsakytu kelionės, kurią organizavo TUI, paketu, sumokėjimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Reglamento Nr. 44/2001 2, 11–13 ir 15 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(2) Tam tikri skirtumai tarp jurisdikciją ir teismo sprendimų pripažinimą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių trukdo patikimai veikti vidaus rinkai. Nuostatos dėl jurisdikcijos kolizinių normų civilinėse ir komercinėse bylose suvienodinimo ir formalumų supaprastinimo, siekiant užtikrinti greitą ir paprastą teismo priimtų sprendimų valstybėse narėse, kurios privalo laikytis šio reglamento, pripažinimą ir vykdymą, yra labai svarbios.

<…>

(11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriose bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė. Turi būti atskirai apibrėžta juridinio [asmens] buveinė, siekiant didesnio bendrų taisyklių aiškumo ir išvengti jurisdikcijos prieštaravimų.

(12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.

(13) „Kalbant apie draudimo, vartotojų ir darbo sutartis, silpnesniąją šalį turėtų ginti palankesnės tokios šalies interesams jurisdikcijos taisyklės nei bendrosios taisyklės.

<…>

(15) Siekiant harmoningai vykdyti teisingumą, reikia sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai. Reikia nustatyti aiškų ir efektyvų *lis pendens* bylų ir susijusių ieškinių sprendimo mechanizmą, kuris taip pat padėtų išvengti dėl nacionalinių skirtumų atsirandančių problemų, kai reikia nustatyti laiką, kada byla yra laikytina dar neišspręsta. Pagal šį reglamentą minėtas laikas turėtų būti atskirai apibrėžtas.“

4 Šio Reglamento (EB) Nr. 44/2001 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose“.

5 Remiantis minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalimi, „valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles“.

6 Kiek tai susiję su sutartimis, šio reglamento 5 straipsnio 1 punkte nurodyta, kad valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl sutarties gali būti iškelta atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose.

7 Remiantis Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktu, valstybėje narėje gyvenančiam asmeniui byla taip pat gali būti iškelta, kai minėtas asmuo yra vienas iš atsakovų, teismuose pagal bet kurio iš jų nuolatinę gyvenamąją vietą, jeigu reikalavimai yra taip glaudžiai susiję, kad tikslinga juos nagrinėti ir spręsti visus iš karto, siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų nesuderinamumo.

8 Šio reglamento 15 straipsnio 1 dalies c punktas ir 3 dalis skamba taip:

„1. Bylose dėl sutarties, kurią asmuo, vartotojas, sudaro tokiam tikslui, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo darbu arba profesija, jurisdikcija nustatoma vadovaujantis šiuo skirsniu, nepažeidžiant 4 straipsnio ir 5 straipsnio 5 punkto, jeigu:

<…>

c) visais kitais atvejais, sutartis buvo sudaryta su šalimi, vykdančia komercinę arba profesinę veiklą valstybėje narėje, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba kitu būdu tokią veiklą susiejančia su minėta valstybe nare ar keliomis valstybėmis, įskaitant pastarąją, ir jeigu minima sutartis yra priskiriama tokios veiklos sričiai.

<…>

3. Šis skirsnis netaikomas vežimo sutarčiai, kitai nei sutartis, kurioje už įskaitytą [bendrą] kainą numatyta kelionė ir nakvynė.“

9 Minėto reglamento 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Vartotojas kitai sutarties šaliai bylą gali iškelti valstybės narės, kurioje yra nuolatinė tos sutarties šalies gyvenamoji ar verslo vieta, teismuose arba vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose.“

10 Reglamento Nr. 44/2001 28 straipsnio 3 dalis suformuluota taip:

„Pagal šį straipsnį bylos laikytinos susijusiomis, kai jos yra tokios panašios, kad jas tikslinga nagrinėti ir spręsti kartu, siekiant išvengti sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios bylas nagrinėjant atskirai.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

11 Sutuoktiniai A. ir M. Maletic gyvena Bliudeše (Austrija), kuris priklauso *Bezirksgericht Bludenz* (Bliudenco apylinkės teismas) jurisdikcijai. 2011 m. gruodžio 30 d. jie, kaip privatūs asmenys, *bendrovės lastminute.com* svetainėje internetu užsisakė kelionės, turėjusios įvykti nuo 2012 m. sausio 10 iki 24 d.,

paketą į Egiptą už 1 858 EUR. Savo svetainėje *lastminute.com*, kurios buveinė yra Miunchene (Vokietija), nurodė, kad veikia kaip kelionių pardavimo agentė, o kelionę organizuoja TUI, kurios buveinė yra Vienoje (Austrija).

12 Ieškovai pagrindinėje byloje užsisakė *Jaz Makadi Golf & Spa* viešbutį Hurgadoje (Egiptas). *lastminute.com* patvirtino rezervaciją, kurią perdavė bendrovei TUI. Vėliau sutuoktiniai A. ir M. Maletic gavo iš TUI 2012 m. sausio 5 d. „patvirtinimą / sąskaitą“, kurioje buvo pateikta iš *lastminute.com* užsakytos kelionės informacija, tačiau nurodytas kitas viešbutis – *Jaz Makadi Star Resort Spa* Hurgadoje.

13 Tik atvykę į Hurgadą ieškovai pagrindinėje byloje pastebėjo klaidą dėl viešbučio ir papildomai sumokėjo 1 036 EUR, kad galėtų apsigyventi iš pradžių *lastminute.com* svetainėje užsakytame viešbutyje.

14 Siekdami, kad būtų gražinta papildomai sumokėta priemoka ir atlyginta žala už atostogas apkartinusius nemalonumus, ieškovai pagrindinėje byloje 2012 m. balandžio 13 d. *Bezirksgericht Bludenz* pareiškė ieškinį; juo reikalavo priteisti iš *lastminute.com* ir TUI, kaip solidariųjų skolininkų, 1 201,38 EUR sumą, palūkanas ir išlaidas.

15 *Bezirksgericht Bludenz* tik patikrino, ar byla jam teisminga, ir 2011 m. liepos 4 d. nutartimi atmetė ieškinį tiek, kiek jis susijęs su TUI, motyvuodamas tuo, kad neturi teritorinės jurisdikcijos. Šio teismo nuomone, Reglamentas Nr. 44/2001 netaikomas ieškovų pagrindinėje byloje ir TUI ginčui, nes tai yra visiškai vidaus situacija. Nacionalinis teismas nusprendė, kad pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas jurisdikciją nagrinėti bylą turi atsakovo gyvenamosios vietos teismas, t. y. Vienos, o ne Bliudenco teismas.

16 Dėl *lastminute.com* šis teismas savo ruožtu nusprendė: kadangi ši bendrovė turi buveinę Vokietijoje, Reglamento Nr. 44/2001 15 straipsnio 1 dalies c punkte įtvirtinta sąlyga dėl su Austrija susijusios veiklos yra tenkinama. Todėl šis teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją priimti sprendimą iš esmės. Šiuo klausimu nutartis yra įsiteisėjusi, nes *lastminute.com* jos neapskundė.

17 Dėl šio sprendimo ieškovai pagrindinėje byloje pateikė apeliacinį skundą („Rekurs“) prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ir tvirtino, kad jų užsakymas, kaip vientisas teisinis sandoris, buvo neatsiejamai susijęs su *lastminute.com*, kaip kelionių agente, ir su TUI, kaip organizatore. Kadangi kalbama apie kelionės paketą, Reglamento Nr. 44/2001 15 straipsnio 3 dalis, aiškinama kartu su 16 straipsnio 1 dalimi, sudaro teisinį teismo, į kurį kreiptasi, jurisdikcijos pagrindą ir tai pasakytina ir dėl TUI.

18 Atsiliepime į ieškinį TUI teigė, kad *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vienos komercinių bylų apylinkės teismas) turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti jai pareikštą ieškinį, ir pirmosios instancijos teismas šiuo atveju teisingai nusprendė, kad tai nėra vientisas teisinis sandoris. Taigi, anot jos, reikia remtis dviejų praktiškai atskirų sutarčių buvimu ir teismų kompetencijos klausimą spręsti vadovaujantis šia prielaida.

19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar situacija, kaip antai susiklosčiusi pagrindinėje byloje, yra „visiškai vidaus situacija“ ir kaip reikia aiškinti Reglamento Nr. 44/2001 16 straipsnio 1 dalyje numatytą sąvoką „kita sutarties šalis“ tuo atveju, jeigu kitoje valstybėje narėje nei ta, kur gyvena vartotojas, esantis verslininkas parduoda kito verslininko, kurio buveinė yra pastarosios valstybės teritorijoje, paslaugas, kai vartotojas pareiškia ieškinį tai „kitai <...> šaliai“, o ši nuostata leidžia jam pareikšti reikalavimą savo gyvenamosios vietos teismuose.

20 Anot šio teismo, kadangi Reglamento Nr. 44/2001 15 ir paskesniuose straipsniuose numatytomis specialiosiomis jurisdikcijos taisyklėmis vartojimo sutarčių srityje siekiama apsaugoti silpnąją sutarties šalį, suteikiant jai galimybę rinktis teismo vietą ir apribojant galimybę susitarti dėl tokios vietos

pasirinkimo, ši apsauga netektų savo prasmės, jeigu nebūtų galima remtis teisėmis, kurias jurisdikciją turinčiame teisme pagal Reglamento Nr. 44/2001 16 straipsnio 1 dalį vartotojas gali kildinti iš vientiso užsakymo sandorio dviejų sutarties šalių atžvilgiu.

21 Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Feldkirch* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar <...> reglamento [Nr. 44/2001] 16 straipsnio 1 dalis, kuria pagrindžiama vietos, kur yra nuolatinė vartotojo gyvenamoji vieta, teismo jurisdikcija, turi būti aiškinama taip, kad tais atvejais, kai kita sutarties šalis (šiuo atveju – buveinę užsienyje turinti kelionių pardavimo agentė) pasitelkia kontrahentą (šiuo atveju – buveinę nacionalinėje valstybėje turinčią kelionių organizatorę) ir abiem pareiškiami ieškiniai, šis straipsnis taikomas ir tam kitam kontrahentui, turinčiam buveinę nacionalinėje valstybėje?“

Dėl prejudicinio klausimo

22 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar „kitos sutarties šalies“ sąvoką, numatytą Reglamento Nr. 44/2001 16 straipsnio 1 dalyje, reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ji taip pat reiškia operatoriaus, su kuriuo vartotojas sudarė sutartį ir kuris turi buveinę vartotojo gyvenamosios vietos valstybėje, kontrahentą.

23 TUI nesutinka, kad jai taikomas Reglamentas Nr. 44/2001, ir mano, kad pagrindinės bylos aplinkybėms būdingi visiškai vidaus situacijos bruožai, todėl taikytinos vien nacionalinės teritorinės teismų jurisdikcijos nuostatos.

24 Kita vertus, neginčijama, kad Reglamentas Nr. 44/2001 taikomas *lastminute.com* ir kad sutuoktinių A. ir M. Maletic gyvenamosios vietos teismas turi jurisdikciją spręsti dėl ginčo iš esmės, kiek tai susiję su šia bendrove.

25 Taigi reikia išnagrinėti, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis Reglamentas Nr. 44/2001 taikomas tokiam kontrahentui, koks yra TUI, ir ar egzistuoja užsienio elementas, galintis pateisinti tokį taikymą.

26 Šiuo klausimu dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32), iš dalies pakeistos vėlesnėmis prisijungimo konvencijomis (toliau – Briuselio konvencija), Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad šios konvencijos jurisdikcijos taisyklių taikymas reikalauja užsienio elemento buvimo ir kad taikant Briuselio konvencijos 2 straipsnį (dabar – Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnis) tarptautinis nagrinėjamų teisinių santykių pobūdis nebūtinai turi išplaukti iš to, kad bylos esmė ar bylos šalių atitinkama nuolatinė gyvenamoji vieta yra susijusi su keliomis Susitariančiosiomis Valstybėmis (šiuo klausimu žr. 2005 m. kovo 1 d. Sprendimo *Owusu*, C-281/02, Rink. p. I-1383, 25 ir 26 punktus).

27 Reikia priminti: kadangi Reglamentas Nr. 44/2001 pakeitė Briuselio konvenciją, Teisingumo Teismo pateiktas šios konvencijos nuostatų išaiškinimas taikomas ir reglamento nuostatoms, kai šių dokumentų nuostatas galima laikyti lygiavertėmis (2010 m. gegužės 4 d., Sprendimo *TNT Express Nederland*, C-533/08, Rink. p. I-4107, 36 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

28 Jei, kaip pažymėta šio sprendimo 26 punkte, tarptautinis nagrinėjamų teisinių santykių pobūdis nebūtinai turi išplaukti iš to, kad bylos esmė ar bylos šalies atitinkama nuolatinė gyvenamoji vieta yra susijusi su keliomis valstybėmis narėmis, konstatuotina, kaip teigia Komisija ir Portugalijos vyriausybė, kad Reglamentas Nr. 44/2001 *a fortiori* taikytinas pagrindinės bylos aplinkybėmis, nes užsienio elemento esama ne tik *lastminute.com*, o tai nėra ginčijama, bet ir TUI atžvilgiu.

29 Net jeigu būtų daroma prielaida, kad vientisas sandoris, pagal kurį sutuoktiniai A. ir M. Maletic užsakė ir apmokėjo kelionės paketą *lastminute.com* interneto svetainėje, galėtų būti padalytas į du atskirus sutartinius santykius su, pirma, interneto kelionių agentūra *lastminute.com* ir, antra, kelionių organizatore TUI, pastarasis santykis negalėtų būti kvalifikuojamas kaip „visiškai vidaus santykis“, nes jis buvo neatsiejamai susijęs su pirmuoju sutartiniu santykiu, kadangi buvo sudarytas tarpininkaujant minėtai kelionių agentūrai, esančiai kitoje valstybėje narėje.

30 Be to, reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 44/2001 13 ir 15 konstatuojamosiose numatytus tikslus, atitinkamai susijusius su vartotojo, kaip „silpnesnės [sutarties] šalies“, apsauga ir siekiu kuo labiau „sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai“.

31 Šie tikslai prieštarauja sprendimui, kuris leistų sutuoktiniams A. ir M. Maletic vienu metu ir Bliudence, ir Vienoje pareiškiant susijusius ieškinius patraukti atsakomybėn du operatorius, dalyvavusius užsakant pagrindinėje byloje nagrinėjamą kelionės paketą ir tą kelionę organizuojant.

32 Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad „kitos sutarties šalies“ sąvoka, numatyta Reglamento Nr. 44/2001 16 straipsnio 1 dalyje, aiškintina taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ji taip pat reiškia operatoriaus, su kuriuo vartotojas sudarė sutartį ir kuris turi buveinę vartotojo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kontrahentą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

33 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

„Kitos sutarties šalies“ sąvoką, numatytą 2000 m. gruodžio 22 d. Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 16 straipsnio 1 dalyje, reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ji taip pat reiškia operatoriaus, su kuriuo vartotojas sudarė sutartį ir kuris turi buveinę vartotojo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kontrahentą.

Parašai.